

**СТАРТУВАВ ПРОЕКТ ААУ «ІСТОРІЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ»
ПІД ПАТРОНАТОМ КЛАРИ ГРИГОРІВНИ МАРГУЛЯН***

Нещодавно стартував проект «Історія адвокатури України». Про його особливості нам розкажуть ініціатор проекту Клара Григорівна Маргулян, адвокат, голова КДКА Хмельницької області, заслужений юрист України, член ВККА при КМУ, член Наглядової Ради Асоціації адвокатів України та керівник проекту кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних і політичних дисциплін Київського університету управління та підприємництва Ірина Богданівна Василик.

– Юридичній спільноті добре відомі прізвища видатних російських юристів, наприклад, Анатолія Коні. Сучасні студенти і досі зачитуються його «Судовими промовами», а от знаннями про українських адвокатів минулого чогось не блищать? Чому це так?

Клара Маргулян: Тому були різні об'єктивні і суб'єктивні причини, та адвокати завжди брали активну участь у громадсько-політичному житті українського суспільства: займалися просвітництвом, створювали фахові та культурно-освітні громадські організації, надавали вирішального імпульсу економічному життю, та, найголовніше, у різні історичні періоди адвокати ставали активними учасниками політичних перетворень. У різний час і за різних обставин правники були рупором українського населення у справі відстоювання своєї українськості та національної самоідентичності, вони були творцями української державності.

Однак цей унікальний, специфічний і цікавий досвід діяльності українських адвокатів на всіх етапах українського державотворення ще не достатньо вивчено, проаналізовано та синтезовано. Тому це унікальне надбання діяльності українських правників минулих поколінь потребує комплексного дослідження, систематизації і популяризації серед сучасників, особливо серед активної молоді.

– Наскільки нам відомо, на разі у рамках загального проекту «Історія адвокатури України» передбачено низку заходів, спрямованих на зацікавлення молоді у дослідженні історичних етапів та процесів становлення української адвокатури?

Ірина Василик: Так, і перший етап вже стартував 24 квітня 2012 р. під Патронатом Клари Григорівни Маргулян оголошено Всеукраїнський конкурс письмових робіт серед студентів IV–V курсів, аспірантів та здобувачів історичних та юридичних факультетів вищих навчальних закладів України та відповідних інститутів Національної академії наук України усіх спеціальностей й Академії правових наук України. Тема конкурсу: «АДВОКАТУРА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ». Мета: дослідити становлення та розвиток інституту адвокатури України на всіх історичних етапах українського державотворення, від найдавніших часів до сьогодення.

Наступним кроком буде *круглий стіл* за результатами конкурсу, метою якого є організація наукової дискусії серед провідних фахівців щодо аналізу історії української адвокатури та виховання поваги до адвокатської професії. Учасники заходу, а це конкурсанти та фахівців з даної теми, зможуть в історичній ретроспективі показати історію виникнення, генезу трансформацій і встановлення інституту адвокатури на українських землях; поспілкуватися із відомими експертами із заявленої проблематики та підвести підсумки конкурсу письмових робіт з історії адвокатури України. Також за результатами конкурсу під час круглого столу будуть випрацьовані рекомендації щодо формування історико-публіцистичного нарису з історії адвокатури України. Ми обов'язково будемо інформувати пресу та громадськість про результати досліджень з даної теми.

Крім того, з метою віднайдення рідкісних, маловідомих документів, введення їх у науковий обіг, ознайомлення адвокатського середовища та широкого кола громадськості із цими першоджерелами в рамках проекту заплановано проведення Місцем проведення цього заходу буде один із найкращих виставкових центрів міста Києва. Ми також розраховуємо на взаємодію з іноземними ВНЗ, ГО, архівами та музеями з метою екстрадиції в Україну пам'яток української адвокатури як національної спадщини.

– Кінцевим результатом проведення проекту має стати публікація фахового видання? У форматі нарису?

– Є така думка. Це буде радше колективна монографія під робочою на разі назвою «Історія адвокатури України», написана на основі матеріалів проведеного конкурсу, виставки першоджерел, круглого столу та тематичної Всеукраїнської науково-практичної конференції, яка обов'язково має передувати випуску збірника наукових праць учасників проекту задля експертизи, наукового обґрунтування і апробації висновків досліджень.

* Більш детальну інформацію про проект Ви можете знайти на сайті проекту: www.barhistory.uaa.org.ua

Монографія буде комплексним дослідженням даної теми, вона заповнить певну прогалину в історіографії проблеми, поверне із забуття та ідеологічного замовчування ряд цікавих і відомих постатей в історії української адвокатури, які по праву повинні займати належне їм місце у Пантеоні Героїв України.

– На які ще результати та перспективи проекту слід очікувати? Хто його реалізуватиме, окрім студентів і аспірантів, та на яку аудиторію він розрахований? У який термін?

Клара Маргулян: Взагалі-то ми запросили до участі усіх, кого цікавить історія, кому «болить» сучасний стан та хвилює майбутнє української адвокатури. Задачі перед учасниками, дійсно, стоять масштабні, та нічого нездійсненого в них немає. Як кажуть, великий шлях починається з першого кроку, і ми його вже здійснили. Головне – поставити перед собою мету, до якої йти. Це може бути й розв’язання поставлених завдань шляхом проведення різного формату акцій, у результаті яких буде опублікована колективна монографія з історії адвокатури України, і надання пропозицій щодо вдосконалення організації правоосвітнього та правовиховного процесу, теоретичної і практичної підготовки студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю «правознавство», і організації конференцій, «круглих столів», виставок, і залучення студентської молоді до проведення досліджень з історії адвокатури й обговорення актуальних і нагальних питань її розвитку, і формування пропозицій до органів законодавчої та виконавчої гілки влади щодо реформування адвокатури України. Хай учасники обирають, кому що до душі, звісно ж, за умови їхньої компетенції в обраному напрямі.

Щодо аудиторії проекту, то це, насамперед, практикуючі адвокати, юристи, студенти-правники, науковці, викладачі ВНЗ, керівники юридичних фірм та громадських організацій. Взагалі, учасником проекту може стати кожен, хто цікавиться даною проблематикою, юридичною професією та правом – і це чудово.

Проте, якщо говорити саме про статус реалізатора проекту, то проект проводить безпосередньо Асоціація адвокатів України.

Зокрема, до оргкомітету проекту, окрім нас, входять: автор ідеї, віце-президент Асоціації адвокатів України, керуючий партнер Юридичної фірми «Гвоздій та Оберкович», адвокат Валентин Гвоздій; Президент Асоціації адвокатів України, Керуючий партнер Юридичної фірми «Дмитрієва та партнери», адвокат Ольга Дмитрієва; Координатор заходів проекту, Помічник Віце-президента Асоціації адвокатів України, Координатор ЗМІ Віра Шитюк.

З огляду на масштабність проекту, передбачається також співпраця з низкою Посольств в Україні, провідних українських та закордонних юридичних фірм, вищих навчальних закладів, фахових громадських організацій.

Термін проекту 3 роки: березень 2012 – березень 2015 рр.

– Нашим молодим читачам буде цікаво більше дізнатися про предмет пропонованого дослідження та умови конкурсу. Розкажіть докладніше.

Ірини Василик: українська адвокатура в Російській та в Австро-Угорській імперії з огляду на адвокатський дисциплінарний статут, адвокатську етику, перші адвокатські палати та адвокатські контори та диференціацію адвокатів. Предмет дуже цікавий і змістовний. Студентам потрібно буде дослідити формування і становлення інституту адвокатури у регіонах – містах, обласних чи районних центрах – за такими напрямками: дослідження життя і діяльності провідних адвокатів – вчених, політиків, державних діячів; дослідження діяльності правничих факультетів, студентських правничих гуртків, клубів, шкіл відомих юристів, наукових установ; дослідження становлення і розвитку інституту адвокатури в певному регіоні України в цілому; аналіз видавничої справи на юридичну тематику, праці відомих юристів минулих поколінь і сучасності; дослідження історії та досвіду діяльності юридичних фірм та організацій, адвокатських об’єднань, громадських організацій, вивчення їхньої спеціалізації, ведення менеджменту, наведення паралелей із сучасними юридичними товариствами і організаціями.

Завдання для аспірантів, звичайно, складніші. Їм необхідно буде дослідити виникнення і формування української адвокатури в княжий період: тут, зокрема, цікаво простежити участь адвокатів у резонансних процесах королівських родин, формування адвокатури в часи Галицько-Волинського князівства; наступними напрямками досліджень є взаємовплив литовської та руської систем судочинства у XIV–XVI ст.ст. та адвокатура в Україні XVI–XVIII ст. реформи судової системи і місце в них адвокатів, в цьому контексті малодослідженим є так зване «копне право» і «волоське право. Малодосліджена українська адвокатура в Російській та в Австро-Угорській імперії, зокрема адвокатський дисциплінарний статут, адвокатська етика, диференціація адвокатів цього періоду, перші адвокатські палати та адвокатські контори, види практик та менеджмент діяльності.

Важливою складовою історії адвокатури є період національно-визвольних змагань 1917–1920-х рр. Тут слід показати адвокатуру за часів існування Центральної Ради, гетьманування Павла Скоропадського, Директорії та ЗУНР, діяльність в цей час відомих адвокатів, їхню участь у національно-визвольних змаганнях та в діяльності урядів, їхні здобутки, наукову спадщину та подальшу долю. Наступні напрями: українська адвокатура у міжвоєнний період та в часи СРСР і внесок українських адвокатів у її розвиток; роль адвокатів у заснуванні та розвитку інституцій адвокатури української діаспори за кордоном; участь адвокатів у судових політичних процесах та у процесах у галузі канонічного права; зрештою, промови адвокатів на судових засіданнях, розмаїті побудови стратегії захисту тощо,

Крім того, у переліку завдань значиться порівняльна характеристика польської, австрійської, російської та української адвокатури і їхніх взаємовпливів з огляду на умови формування юридичної еліти, напрями

діяльності, види практик та менеджмент організації. А також надбання адвокатів-митців – композиторів, поетів, письменників – в історичній ретроспективі.

Обсяг конкурсних робіт повинен складати не менш як 25 сторінок, перевага надаватиметься роботам, написаним на архівних матеріалах і оформлених відповідно з вимогами до наукових робіт. Заявки на участь у конкурсі приймаються до 1 липня, дата закінчення конкурсу – 30 листопада 2012 р.

За результатами конкурсу для студентів передбачено три премії – 8, 5 і 3 тис. грн відповідно. Одна заохочувальна премія – коштовний подарунок.

Для аспірантів – 16, 12 та 8 тис. грн та одна заохочувальна премія – коштовний подарунок.

– **Як Ви плануєте проводити цей конкурс?**

– Ми зацікавлені в тому, щоб у проекті та конкурсі взяла участь якомога більша кількість учасників. На разі, ми розсилаємо від Асоціації за підписами Президента та Віце-президента оголошення та листи до деканів усіх юридичних та історичних факультетів України та усіх профільних наукових інститутів НАН України з метою інформування студентів, аспірантів та викладачів про конкурс та проект в цілому. Просимо їх надати до журі викладачів та науковців, які є фахівцями цієї теми. Тому склад журі буде розширений і складатиметься з найкращих фахівців, які займаються історією адвокатури України. Зокрема, на сьогоднішній день свою участь у проекті вже підтвердили в. о. директора Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів), професор, доктор історичних наук ЛИТВИН Микола Романович; доцент кафедри історії держави і права та політико-правових вчень Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидат юридичних наук АНДРУСЯК Тарас Григорович; завідувачка кафедри міжнародного права і спеціальних правових наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктор права, доцент, АНТОНОВИЧ Мирослава Михайлівна; старший науковий співробітник відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів), кандидат історичних наук АРКУША Олена Георгіївна; старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук БЛАНУЦА Андрій Васильович; кандидат юридичних наук, асистент кафедри нотаріального і виконавчого процесів та адвокатури юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, адвокат КУХНЮК Дмитро Володимирович.

Крім того, ми будемо мати презентації проекту в цілому та конкурсу зокрема у провідних юридичних та історичних наукових центрах України, тобто у профільних вищих навчальних закладах та громадських організаціях, а також просимо всіх, хто цікавиться даною проблематикою, долучатися до проекту. На сайті е рубрика «Волонтерам ААУ», а волонтером може бути кожен, виписано, яка допомога потрібна.

– **Яким чином Ви плануєте інформувати таке широке коло учасників?**

– У першу чергу за допомогою інтернет-сторінки з історії адвокатури України, яку створено саме з метою інформування правників, наукового та громадського сектору і суспільства в цілому про проведення заходів у рамках головного проекту, з фото та відео-звітами. Вона вже працює за адресою <http://www.barhistory.uaa.org.ua>. Зрозуміло, що наповнення інтернет-сторінки відбуватиметься за принципом черговості проведення заходів та по мірі надходження матеріалів.

– **Чому Ви вирішили зайнятися реалізацією проекту саме зараз, адже його ідея визрівала давно?**

Клара Маргулян: Так, така ідея вже була давно, однак, сьогодні, як ніколи, на мій погляд, стратегічно важливим є зберегти територіальну і відстоювати культурну незалежність України та господарсько-економічний сектор; проводити право-просвітню політику серед населення, вивчати історію адвокатури і розвивати її як науку; вчитися вести політичну і парламентську діяльність на належному рівні. І в цих процесах важливу роль повинні відіграти, у першу чергу, адвокати, керівники юридичних фірм і фахових громадських організацій, підприємці, науковці, усі, хто є адвокатом за фахом і за покликанням. Тут не може бути конкуренції чи політики, а тільки спільна праця на благо України і українського народу. А поштовхом до цього може стати розробка і змістовне наповнення проекту «Історія адвокатури України».